

N:o 4.

Ank. till Riksd. kansli den 18 april 1888, kl. 10 f. m.

Sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande, med anledning af väckt motion om ändring af gällande förordningar rörande en allmän hypoteksbank för riket samt de allmänna grunderna för hypoteksföreningars bildande och verksamhet.

Till sammansatta utskottets behandling har hänvisats en inom Riksdagens Första Kammare af herr *Alfr. Bexell* väckt motion (n:o 65), i hvilken föreslagits, att Riksdagen måtte besluta att ingå till Kongl. Maj:t med begäran om sådan ändring i gällande förordningar för Sveriges allmänna hypoteksbank samt uti de allmänna grunder, som vid hypoteksföreningars bildande och framtida verksamhet skola till efterrättelse lända, att inga hinder måtte finnas för nuvarande eller blifvande hypoteksföreningar eller dermed jemförliga penninginstitutioner att sjelfva ombestyrja sin upplåning, om de skulle anse, att detta vore för dem fördelaktigare än att anlita hypoteksbanken.

Till stöd för sin framställning har motionären anført, att, ehuru räntan under de senare åren betydligt sjunkit, landets jordbrukare dock haft ringa eller ingen nytta deraf, i det att, om en af dem behöfde ett lån, han fortfarande finge betala 5 à 6 procent årlig ränta, äfven om han såsom säkerhet lemnade första inteckning i egendom. Då räntan enligt nuvarande pris i penningar icke borde vara högre än 3 1/2 à 4 procent, hvilket framginge deraf, att hypoteksbanken icke betalat mera för sitt sista lån, visade detta, att något särdeles verksamt hinder mot räntans fallande icke förefunnes. Orsaken till den höga räntefoten låge, enligt motionärens åsigt, delvis deruti, att jordegarna icke egde rätt att sluta sig tillsamman och upplåna

Bih. till Riksd. Prot. 1888. 4 Saml. 2 Afd. 3 Häft.

penningar mot obligationer, utan vid lånebehof måste hänvända sig till allmänna hypoteksbanken, och då denna egdes och disponerades af låntagare, som i dyrare tider och på lång återbetalningstid erhållit lån, hade detta till följd, att desse icke ville lemna nya delegare lån mot lägre ränta, än de sjelfva betalade. Deraf blefve åter, enligt motionärens förmenande, en följd att det monopol, som allmänna hypoteksbanken hade, medförde en stor och orättvis beskattning på alla de jordegare, som icke tagit lån under förutvarande dyra penningtider, men nu behöfde låna.

Beträffande denna fråga vill utskottet i minnet återkalla Kongl. Maj:ts skrifvelse till riksens ständer den 13 april 1860 med förslag angående förändrad organisation af hypoteksinrättningarna i riket. Deri yttrade Kongl. Maj:t, bland annat, att det ej kunde betviflas, att, i enlighet med främmande länders exempel, den föreslagna centraliseringen af de svenska anstalterna för fastighetskrediten skulle vara egnad att i väsentlig mån afhjelpa de olägenheter, som varit en följd af hypoteksföreningarnes splittrade verksamhet, och som menligt inverkade på deras ställning, synnerligast i förhållande till utländske långifvare; att en förändring i detta hänseende torde vara desto mera angelägen, som de lånesökande hypoteksföreningarnas täflan om försträckningar i utlandet steg för steg ledt till låneoperationer, der vilkoren blifvit allt mer betungande, och som slutligen måste verka störande på den svenska krediten i allmänhet; att för denna det deremot onekligen skulle vara en fördel, om de många föreningarnas utelöpande obligationer af olika åldrar och serier komme att efter hand försvinna ur rörelsen och efterträdas af andra, hvilka ej blott, i likhet med de förra, vore grundade på den säkerhet, som kanske minst af alla vore underkastad förstöring eller förminskning, nemligen ett lågt uppskattadt jordvärde, utan derjemte skulle komma att ytterligare betryggas genom inrättande af en stark grundfond och genom en fortgående uppsigt från statens sida öfver den nya hypoteksbankens förvaltning; samt att stadgandet om att hypoteksbanken ensam skulle ega rätt till utgifvande af tryckta obligationer, grundade på säkerhet i jordegendom, och föreskriften om att hypoteksföreningar, hvilka efter den nya förordningens utfärdande bildades, äfvensom redan befintliga i afseende å framtida upplåningar skulle förbindas att såsom delegare ingå i hypoteksbanken vore nödiga och nyttiga för att inför långifvarne på den stora världsmarknaden påtrycka hypoteksbanken en stämpel af allmän giltighet och offentlig garanti, hvarförutan den måhända mindre fullständigt än eljest skulle uppfylla sitt ändamål.

Den af Kongl. Maj:t den 19 mars 1886 tillsatta komité för afgifvande af förslag till åtgärder i syfte att upphjelpa den ekonomiska ställningen i landet har jemväl, såsom af dess betänkande del II framgår, tagit nu före-

liggande fråga i öfvervägande och dervid hos allmänna hypoteksbankens styrelse gjort hemställen: huruvida, på hvad vilkor och vid hvilka tider, med afseende på kontraktsevenlig rätt att konvertera lån med nya på billigare ränta med eller utan förlängd amorteringstid, möjlighet måtte förefinnas eller kunde beredas att nedsätta räntan för redan upptagna eller framdeles utgående hypotekslån. Af det svar, styrelsen i skrifvelse den 14 augusti sistnämnda år härå afgifvit, inhemtades, att styrelsen vore betänkt på utväg att genom nedsättning i den årliga amorteringen i förening med utsträckande af amorteringstiden bereda innehafvarne af hypotekslån minskning i den dem nu åliggande årliga betalningsskyldighet äfvensom att, under åtskilliga förutsättningar, en successiv nedsättning af räntan för dylika lån kunde vara att motse, men framginge tillika, att de sålunda i utsigt stälde, mera eller mindre ovissa och till framtiden uppskjutna lindringar icke vore egnade att bereda omedelbart gagn eller behöfligt tillfälle för öfrige jordegare att till en efter närvarande förhållanden lämpad billig ränta belåna fullgoda in-teckningar.

Inom komitén hade emellertid den föreställning framkommit, att utväg till nedbringande af räntan för jordbrukslån ännu skulle i icke oväsentlig mån kunna åstadkommas, i händelse allenast ett någorlunda betydligt kapital gjordes tillgängligt för att mot högst $4\frac{1}{2}$ procents ränta meddela lån på tio år emot goda in-teckningar, och då hypoteksbanken, som veterligen hade icke obetydliga belopp mera tillfälligt placerade, möjligen skulle kunna medverka till ett sådant mål, hade komitén ansett sig böra till styrelsen ytterligare hemställa: om och, i sådant fall, till hvilket omfång styrelsen funne med bankens reglemente och ställning förenligt samt i öfrigt skulle vilja med redan tillgängliga eller i mån af behof anskaffade medel anordna en så beskaffad särskild lånerörelse.

Då jemväl på denna framställning erhöles ett afböjande svar, hade komitén sökt besvara frågan, om det åsyftade önskningsmålet skulle kunna vinnas genom inrättandet af en ny kreditanstalt. En sådan anstalt måste nödvändigtvis, enligt komiténs förmenande, för att kunna fylla sin uppgift, vara berättigad att utfärda och försälja obligationer med säkerhet i jordegendom. Möjligheten af denna rättighets meddelande vore åter beroende af den tolkning, som torde gifvas åt de i § 5 af kongl. förordningen angående hypoteksbanken meddelade bestämmelser att »ifrá den dag denna förordning blifvit offentligen kungjord, må ingen, vare sig nu befintlig eller framdeles tillkommande hypoteksförening eller hvilken annan kreditinrättning som helst, än allena den allmänna hypoteksbanken, utgifva tryckte eller graverade till innehafvaren stälde på viss årlig afbetalning eller på uppsägning lydande, räntebärande obligationer, i hvilka för upplåningen säkerhet i jordegendom på landet utlofvas.»

Den citerade ordalydelsen hade gifvit anledning till olika meningar rörande omfånget af det hypoteksbanken meddelade privilegiet. Å ena sidan hade det framhållits att, då den kongl. förordningen uttryckligen angifvit de två slag af obligationer mot säkerhet i jordegendom, hvilka hypoteksbanken skulle vara ensam berättigad att utfärda, så måste deraf följa, att det tredje slaget af obligationer mot enahanda säkerhet, nemligen sådane som vore ställda att betalas å viss tid, icke kunde vara i privilegiet innefattade. Å andra sidan hade rigtigheten af denna tolkning blifvit bestridd. Komitén hade för sin del funnit frågan härom vara af tvistig beskaffenhet. Af denna anledning hade komitén ansett sig icke böra tillstyrka, att för närvarande åtgärder vidtoges för bildande af någon ny kreditanstalt med rätt att utfärda obligationer mot säkerhet i jordegendom.

I likhet med hvad Kongl. Maj:t i ofvanberörda skrifvelse anført, anser utskottet, att hypoteksföreningarna, derest de till äfventyrs skulle hafva rättighet att utfärda obligationer med säkerhet i jordegendom, måste, då de sjelfve, på sätt motionären afsett, skulle ombesörja sin upplåning, nödgas att uppträda å penningemarknaden i täflan med hvarandra och med allmänna hypoteksbanken, hvilket åter naturligen skulle blifva till skada för den svenska krediten. Af detta skäl och då dessutom frågan, huruvida någon annan än hypoteksbanken i sjelfva verket eger rätt att utfärda tryckta eller graverade obligationer med säkerhet i jordegendom, är af tvistig beskaffenhet, hemställer utskottet,

att herr Bexells förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 17 april 1888.

På det sammansatta utskottets vägnar:

B. ABR. LEIJONHUFVUD.

Herrar *A. Persson* och *A. P. Danielson* hafva begärt få antecknad, att de icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet.